

DROMEN EN TAROT

Jan Ton

Hoe het begon

Begin 1971 maakte ik als 19-jarig broekje kennis met de tarot. Een vriend kwam binnen met een spel en een boekje en kondigde triomfantelijk aan dat hij de toekomst kon voorspellen. Ik bood me aan als proefkonijn en trok tien kaarten voor het Keltisch Kruis. De eerste kaart die ik zag, was de Ridder van Bokalen en meteen dacht ik: dat ben ik! Het was een sterke reactie, instinctief, met een soort innerlijke zekerheid dat het zo was en het was iets dat helemaal buiten mijn bewuste denken om ging. Het verwarde me ook en ik durfde er op dat moment niets over te zeggen. De teksten maakten me niet veel wijzer. De Ridder van Bokalen betekende geloof ik dat ik een boodschap zou krijgen van een blonde jongeman. Ook werd mij een erfenis voorspeld. Ik kon onmogelijk serieus nemen, dat de kaarten zouden kunnen verwijzen naar concrete feiten, mensen of gebeurtenissen en al helemaal niet in de toekomst. Dat geloof ik nu nog steeds niet, al kijk ik er nu wat genuanceerder tegenaan.

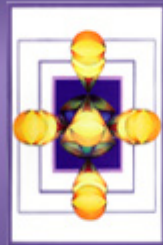
Toch bleven de beelden me bezig houden. Het boekje legde ik weg en ik ging naar de plaatjes kijken. Al gauw waren er meer kaarten waarbij ik iets 'voelde'. De plaatjes leken een eigen leven te gaan leiden en iets in mij resoneerde mee met een verrassende en een verwarrende intensiteit. Achteraf prijs ik me gelukkig, dat ik de tarot ontdekte in een tijd dat er nog nauwelijks (goede) boeken over waren. Daardoor bleef ik langer stilstaan bij de symbolen zonder veel idee van wat ze 'betekenden'. Het enige spel dat verkrijgbaar was, was een zwart-wit versie van de Rider Waite, uitgegeven door Bert Bakker, heerlijk simpel. In die tijd kwam de 'Sleutel tot de Tarot' van Noud van den Eerenbeemt uit, dat me verder op weg hielp in de wereld van getallensymboliek, de vier

elementen en een vaag soort occulte wereld. Maar ik vond niets dat me hielp om mijn sterke reacties op sommige kaarten te verhelderen.

Dankzij het boek 'Herinneringen, Dromen en Gedachten', de autobiografie van Jung, ging er een wereld voor me open. Hier vond ik een zeer persoonlijk en intens verslag van hoe een mens kan omgaan met wat er vanuit het onbewuste in symbolische vorm tevoorschijn komt. Het trof mij hoe open Jung was in zijn zoektocht. Om te beginnen nam hij zijn innerlijke ervaringen serieus. Hij plakte er niet meteen een etiket op, maar luisterde naar zichzelf!

En hij ging in gesprek met wat zich aandeede in een soort dialoog met zijn droom- en fantasiefiguren. In zijn praktijk als psychiater gingen dromen een grote rol spelen en hij ontwikkelde allerlei methoden om de droom-symboliek in de ervaring van zijn patiënten tot leven te brengen. Ook bij zijn patiënten was hij terughoudend met interpretaties. Hij liet me zien dat symbolen op zich lege dingen zijn, maar dat hun functie ligt in hun vermogen om ergens naar te verwijzen. En waar ze naar verwijzen, is een innerlijke wereld die geladen is met energie, gevoelens, zin en betekenis.

Ik ging aan de slag met de methodiek van Jung. De vraag was niet meer 'wat betekent de Ridder van Bokalen?', maar 'wat in mij herkent zich in de Ridder van Bokalen?'. Wat of wie in mij zegt dat ik de Ridder van Bokalen ben? Voor het eerst durfde ik die stap te maken. Als ik een ridder ben met een boodschap, wat is dan mijn boodschap? Het werd me duidelijk dat het antwoord op die vraag onmogelijk in een boek kon staan! Het antwoord hing van mij af!

Ik ging voor het eerst in mijn leven 'vrij' tekenen. Er kwamen beelden van dood en vernietiging. Ik besepte dat mijn oude zelfbeeld en wereldbeeld toe was aan een radicale transformatie en leerde daar vrede mee te hebben. Ik tekende mijn versie van de engel van de Geliefden: datgene waar de Ridder van Bokalen in mij op zoek was? Ook tekeningen met donkere zwarte wegen die door beproevingen heen naar het licht leidden. Elke tekening was een avontuur, een verkenning van een deel van mezelf. Ook mijn dagelijks leven werd veel intenser. Ik voelde dieper, ging anders kijken naar mensen, nieuwe spannende relaties kwamen op mijn pad.

Dat alles gebeurde zonder verklarende boeken. Mijn denken, dat tot dan toe de zetel was geweest van mijn ik-besef, liep hopeloos achter de feiten aan en ik was bij tijden dan ook behoorlijk in de war. Mijn enige leidraad was het intuïtief volgen van de symbolen die op mijn

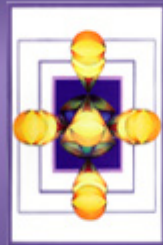
pad kwamen. De tarot was al gauw slechts één van de bronnen. Mijn droomleven werd intenser en bewuster. De beelden uit mijn tekeningen bleven me bezig houden. Ze kregen steeds meer betekenis door er vaak naar te kijken en er met mijn vrienden over te praten. Ik ontdekte de oosterse mystiek met haar rijke symbolenwereld en begon op eigen houtje te mediteren.

Uitbreiding

Alle kiemen zijn gelegd in die paar jaar. In de tijd die volgde, vond ik meer boeken over tarot, esoterie, oosterse filosofie, dromen, Jung, meditatie, antroposofie, astrologie, I Tjing en wat al niet meer. Ik ben nu eenmaal een luchttype. Als ik iets niet begrijp, vind ik dat moeilijk. Maar ik leerde ook dat mijn denken niet méér is dan een instrument voor iets wat van een diepere en meer wezenlijke laag komt.

Ook hier was Jung een belangrijke gids. Als volgeling van Freud had hij een open oog voor de droomwereld. Maar waar Freud geneigd was om de symboliek van dromen te interpreteren als uitingen van het onbewuste driftleven (lees: seks), zag Jung er veel meer dimensies in.

Hij ontdekte in zijn eigen dromen en die van zijn patiënten richtingaanwijzers naar genezing, heelwording en zingeving. Bij Freud was het onbewuste nog een gevaarlijk gebied, waar we met moeite controle op kunnen krijgen. Jung ging veel verder. Hij onderkende dat de controle van ons ego-bewustzijn maar zeer wankel en betrekkelijk is. Dat wat ons leven stuurt en zin geeft, is geen rationeel, bewust, gecontroleerd proces! Het is iets dat van binnenuit komt en het manifesteert zich in ervaringen en gebeurtenissen die aan elkaar hangen van toevalligheden en synchroniciteiten. Het is een beweging vol energie en intensiteit en levenskracht. In dat kader kon ik begrijpen, dat sommige tarotkaarten me zo diep konden raken. En door in mijn dagelijks leven een open oog te hebben voor 'toevalligheden',

leerde ik dat binnenwereld en buitenwereld intens met elkaar verweven zijn.

Schoorvoetend deed ik mijn eerste 'consulten' voor vrienden. Ik vroeg naar hun eigen associaties, gevoelens en gedachten bij de kaarten. Door hun reacties leerde ik elke keer weer heel veel over de kaarten zelf. Maar ook dat ieder er zijn eigen gevoelens, houdingen en overtuigingen in projecteert. Ik begon de kaarten te begrijpen als een soort archetypen: algemeen menselijke houdingen, drijfveren, ontwikkelingsprocessen. Naar gelang je persoonlijke karakter en ontwikkeling geef je betekenis aan de kaarten. Nog steeds leerde ik meer door de 'praktijk' dan door de boeken. Archetypen zijn geen abstracte denk-categorieën, maar levende energieën die hun eigen leven leiden en zich niet zomaar laten controleren of sturen. In 1980 gaf ik mijn eerste tarotcursus en spoedig volgden er vele meer. Door onder woorden te brengen wat ik in de kaarten zag, ontwikkelde ik een taal voor wat ik op mijn ontdekkingsreis had gevonden. Door de deelnemers aan te spreken op hun eigen belevenissen bij de kaarten, groeide mijn 'materiaal' bij elke kaart explosief. Het resultaat was de eerste versie van 'Beeld van Tarot' in 1981.

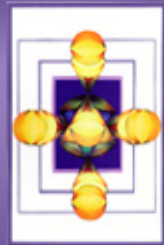
Vakmanschap

In de jaren tachtig schoten allerlei centra voor de 'Nieuwe Tijd' als paddestoelen uit de grond. Ik gaf de ene tarotcursus na de andere. Het leek zo simpel allemaal. Je vertelt iets over de kaarten. Je legt het systeem uit van de getallen symboliek en de vier elementen. Je doet wat leggingen in de groep. Overal gaan er lichtjes branden. Alles is even frappant. Iedereen blij. Maar als ik goed keek, was dat niet de realiteit. Tarot is geen trukendoos. Het is geen ding met antwoorden, maar een verwijzing naar iets in jezelf. Het is een weg naar binnen, naar zelfrealisatie. Je wordt geacht je eigen antwoorden te geven. Dat gaat niet zomaar, daar is het een en ander voor nodig. Daar kwam ik pas goed achter toen ik vervolg-

cursussen begon te geven en zicht kreeg op de innerlijke processen en transformaties die er bij de deelnemers gaande waren en op gang kwamen. De weerstand waarmee elke bewustwording gepaard gaat, de vluchtmechanismen die we allemaal hebben. Dat je via Tarot onvermijdelijk wordt geconfronteerd met datgene waar je liever voor wegloopt. Daar heb je elkaar bij nodig! Het werd voor mij overduidelijk dat dergelijk werk vereist dat je open en eerlijk met elkaar communiceert. Mijn werk als communicatietrainer en mijn werk als tarotdocent vervloeiden meer en meer.

Ik kon er geen genoeg meer mee nemen om in cursussen alleen maar kennis van symbolen over te dragen. Dat voelde alsof ik mensen wilde leren om in een vrachtwagen te rijden door ze te vertellen waar de bedieningsinstrumenten zich bevinden. Onverantwoord dus. Ik begon te begrijpen waarom inwijdingscholen zoveel de nadruk leggen op elementaire basishoudingen. Bescheidenheid tegenover de waarheid, toewijding, verantwoordelijkheid nemen voor jezelf, stil kunnen zijn om te luisteren naar jezelf, respect hebben voor de ander, mededogen, kunnen omgaan met kritiek. Ik noem er maar een paar. Ik besepte dat ik pas de eerste stappen had gezet met een zeer beperkt begrip van wat mijn gekozen weg werkelijk inhield. De Ridder van Bokalen in mij was niet alleen meer de idealist met een mooie boodschap. Hij draagt vleugeltjes aan zijn voeten zoals Hermes, de gids naar de bovenwereld en de onderwereld. Ik wilde leren wat die gidsfunctie inhoudt en wat daar voor nodig is.

In 1986 begon ik in de Elfenbank de opleiding tot 'droomtherapeut'. Daar leerde ik van uitstekende docenten 'het vak'. Niet om dromen te kunnen interpreteren, integendeel. De droom is een poort en hoe ontsluit je die poort? Hoe kom je in contact met de 'energie', de levende kwaliteiten van de ziel die zich verhullen achter de symbolen? We leerden werken met creatieve middelen als tekenen, dramamethoden en visualisaties. Hoe je terug

kunt gaan in een droom om die opnieuw te beleven en te transformeren. Al die methoden ben ik later gaan toepassen in mijn tarotcursussen. Maar niet zonder uiterste zorg en voorbereiding. Ik ging de deelnemers selecteren op 'rijpheid', werkte met kleine groepjes, bouwde de oefeningen langzaam op naar gelang het bevatting- en verwerkingsvermogen van de deelnemers.

De methodieken die ik in het dromenwerk heb geleerd zijn zonder veel moeite direct toe te passen in het werken met Tarot. Het verschil is,

dat je droomsymbolen persoonlijker zijn. De afstand tussen het symbool en de 'lading' is klein. Tarotsymbolen zijn universeel en vragen dus altijd om een vertaalslag naar de persoonlijke waarneming en beleving. Daar maakt het werken met dromen wat directer en intenser, maar het verschil is niet wezenlijk. Beide wegen leiden naar hetzelfde, als je ze maar consequent volgt. Het zijn wegen tot zelfkennis. Ze geven de richting of laten je zien uit welke richtingen je kunt kiezen, maar de weg ga je zelf.